

Early Journal Content on JSTOR, Free to Anyone in the World

This article is one of nearly 500,000 scholarly works digitized and made freely available to everyone in the world by JSTOR.

Known as the Early Journal Content, this set of works include research articles, news, letters, and other writings published in more than 200 of the oldest leading academic journals. The works date from the mid-seventeenth to the early twentieth centuries.

We encourage people to read and share the Early Journal Content openly and to tell others that this resource exists. People may post this content online or redistribute in any way for non-commercial purposes.

Read more about Early Journal Content at <http://about.jstor.org/participate-jstor/individuals/early-journal-content>.

JSTOR is a digital library of academic journals, books, and primary source objects. JSTOR helps people discover, use, and build upon a wide range of content through a powerful research and teaching platform, and preserves this content for future generations. JSTOR is part of ITHAKA, a not-for-profit organization that also includes Ithaka S+R and Portico. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

DE NIEUWJAARSDAG

TE

SOERAKARTA.

DOOR

Mr. T. C. T. DEELEMAN,

IN LEVEN KONTROLEUR BIJ DE LANDELIJKE INKOMSTEN EN KULTURES EN LATER
SECRETARIS DER RESIDENTIE MADIOEN OP HET EILAND JAVA.

Ofschoon de 1ste Januarij voor de Javanen geen Nieuwjaarsdag is, zijn zij te zeer gesteld op eene gelegenheid om vertoon van grootheid en uiterlijken praal te kunnen maken, dan dat zij dien dag zouden laten voorbijgaan zonder hem waardiglijk te vieren. Zij doen dit op eene wijze geheel overeenkomende met hunne zeden en gewoonten, zeer verschillende van de manier, waarop die dag in Europa gevierd wordt. Dewijl de beschrijving van zulk eenen feestdag eene geschikte bijdrage kan leveren tot vermeerdering der kennis van de Javaansche gebruiken en gewoonten, heb ik gemeend welligt geen onnut werk te doen, met die hier mede te deelen.

Tot herstel mijner gezondheid te Soerakarta zijnde, bevond ik mij daar juist in de maanden December 1845 en Januarij 1846, als wanneer het eene feest op het andere volgde. Nadat 's Konings verjaardag de rij geopend had, werd spoedig daarop 's Keizers kroondag gevierd, waarop de verjaring volgde van den onafhankelijken Prins Mangkoe Nègârâ III. Na de viering van den eersten Januarij volgde eenige dagen later de verjaardag van den Soesochoenan, waarna eindelijk de feesten op eene oorverdoovende wijze gesloten werden door het Chinese nieuwjaar, waarvan de viering acht dagen achter elkander duurt.

Door een aanhoudend verkeer met de Javaansche grooten heb ik steeds inlichtingen kunnen erlangen van hetgeen mij vreemd was, en door de

welwillendheid van den Keizer ben ik in de gelegenheid gesteld geworden, behalven zijn eigen portret, eenige afbeeldingen te maken van personen en zaken, die, zoo ik hoop, mijne beschrijving eenigzins duidelijker zullen maken.

Reeds ten 5 ure des morgens van den 1ten Januarij werden wij in het Residentiehuis uit den slaap gewekt door de hoornmuzijk van het bataljon Infanterie, en nadat deze opgehouden had, hoorden wij eenige schelle, valsche toonen op trompetten voortbrengen, door twee ordonnancen van den Keizer, die op paarden waren gezeten en uitgedost in roode lakensche rokken, die zij nog uit den tijd van het Engelsche tusschenbestuur overgehouden hadden. Deze werden wederom vervangen door het korps muzikanten van den Keizer, die onder de leiding van eenen Europeischen kapelméester tamelijk goede muzijk maken.

Ik geloof dat mijn geheugen te kort zoude schieten, als ik al de verschillende personen wilde opsommen, die elkander bij den Resident opvolgden. De muzikanten van Mangkoe Nĕgārā, die van 's Keizers Inlandsche en Europesche lijfwacht, de wacht van den kraton, de oppassers, de postillons, de dwergen, de leidslieden der olifanten, de boogschutters, de verminkten, allen kwamen zij achter elkander, niet alleen om den Resident hunne zegenwenschen aan te bieden bij gelegenheid van het nieuwe jaar, maar ook om hem het genoegen te doen eenige geschenken in geld of kleederen aan te nemen, even als bij ons. Alleen heeft men dit voorregt (zoo men het een voorregt noemen wil) dat de gelukwenschers te Sālā het beneden hunne waardigheid zouden rekenen, zonder muzijk te komen, en, bij gebrek aan beter, worden zij door fluit, trompet of trommel vergezeld, zoodat het geen betoog behoeft, dat de nieuwjaarsdag aldaar op eene luidruchtige wijze gevierd wordt.

Tegen 10 ure begint het gejoel en het getier eenigzins te verminderen. Alsdan komen de civiele en militaire Autoriteiten, Mangkoe Nĕgārā, de Rijksbestierder en de voornaamste Inlandsche grooten op Europesche wijze hunne complimenten bij den Resident afleggen; de eigenlijke plegtigheid begint eerst tegen den avond, waartoe wij dan nu ook maar zullen overgaan.

Reeds eenige dagen te voren zijn de ambtenaren, de officieren, de landheeren in den omtrek en de verdere notabelen van Sâlâ genoodigd om het feest met hunne tegenwoordigheid te vereeren. Om 5 ure des avonds verzamelen zij zich in het Residentiehuis, terwijl een korps muzikanten van den Keizer zich onder de Pëndâpâ¹ van den Resident vergadert, en onderscheidene koelies de groote *gamêlan* (Inlandsche muzikinstrumenten) aandragen.

De prachtige tamarinde-laan, die van de *lôdji*² naar den aloen-aloen of paséban van den kraton geleidt, is versierd met vlaggen aan bamboe-staken (*ḡḡḡ kroen*) gehecht, hetgeen een zeer aardig gezigt oplevert, terwijl van afstand tot afstand al de regenten der buiten-afdeelingen op den grond zitten onder een *pajoeng agoeng*, omringd van hunne op eene rij geschaarde volgelingen. Deze houden allen lanssen met vlaggetjes in de hand en zijn in verschillend gekleurde baadjes gekleed, waardoor de Regenten zich van elkander onderscheiden. Elke Regent heeft daarenboven zijn eigen *Gamêlan* bij zich.

Omstreeks half zes komen twee zendelingen van den Soesochoenan, den rang van binnen-Regenten hebbende, na driemaal gegroet te hebben, den Resident kennis geven, dat zijne Hoogheid gekleed is en gereed staat den Resident te ontvangen. Deze aanspraak gaat in het Javaansch, waarvan de Resident meestal geen woord verstaat en die hij eenvoudig door eene buiging beantwoordt.

Deze zendelingen gaan daarop even langzaam en statig als zij gekomen zijn naar den kraton terug. Zoodra men veronderstelt dat zij aan den aloen-aloen kunnen gekomen zijn, komt de staatsie-coupé van den Resident voor, waarin hij met den Adsistent-Resident plaats neemt, en naar den kraton rijdt om den Keizer af te halen. Twee oppassers staan ach-

¹ Een Pëndâpâ is, zoo als men weet, een geheel open gebouw, een dak op pilaren rustende, zoo men wil, geheel afgescheiden van de eigenlijke woning. De Rijksbestierder ontvangt aldaar twee malen 'sweeks de rapporten der buitenregenten en geeft aan den Resident kennis van de belangrijke zaken.

² *Lôdji*, *loge*, noemt men bij uitzondering de woning van de hoogste civiele autoriteit op eene plaats.

ter op het rijtuig met opengeschoven pajoengs ¹, terwijl zestien dragonders het volgen. Niet lang nadat de Resident vertrokken is, merkt men eene groote drukte en gejoel in de laan, men hoort de muziek, terwijl al de gamelangs der verschillende Regenten de lucht met hunne diepe toonen vervullen. Dit is het teeken, dat zijne Hoogheid nadert. Spoedig ziet men dan het begin van den trein, aan welks spits een twintigtal ruiters rijden, behoorende tot de hofbedienden, gevolgd door anderen te voet, die water, houtskool, eenige ketels rijst, enz. dragen, daar het een aangenomen gebruik is, dat de rijst die bij dergelijke hooge feesten genuttigd wordt, door den Keizer geschonken en door zijne bedienden toebereed wordt. Al deze zaken benevens de andere, die later genoemd zullen worden, worden onder gouden pajoengs gedragen, hetgeen een waarlijk grootsch gezicht oplevert. Achter deze komt de Europeesche lijfwacht te paard, gekommandeerd door een Europeeschen Ritmeester, en vervolgens de Javaansche in haar nationaal kostuum.

Hierop volgen de *poesaka* of rijks-insigniën, gedragen door vrouwen, die

¹ De pajoeng of zonnescerm is eene zaak van belang op Java, als zijnde het teeken, waaraan men iemands waardigheid kennen kan. De Javanen zijn daaraan zoo gehecht, dat het Gouvernement de noodzakelijkheid ingezien heeft van aan die ambtenaren welke ieder oogenblik met de Inlanders in aanraking komen, namelijk de Residenten en Assistent-Residenten, ook pajoengs te geven.

De Gouverneur Generaal, de keizer van Sâlâ, de Sultan van Jogiâkarta de onafhankelijke Prinsen Mangkoe Nêgârâ, Pakoe Alam en Nâtâ Prâdjâ, de vermoedelijke troonopvolger, benevens de Residenten, hebben een geheel gouden pajoeng. De Pangérans, de Assistent-Residenten, benevens de Regenten in de Gouvernementslanden, wanneer zij den rang van Raden Adipati hebben, hebben een half gouden, half witten pajoeng. De Toemengoengs hebben een groenen pajoeng met een dunnen, smallen gouden rand enz.

Deze pajoengs worden niet alleen gedragen om iemand tegen de stralen der zon of de druppelen van den regen te beschutten — zij volgen hem overal, over dag, 'snachts, hetzij hij in een rijtuig zit of te paard is, ja zelfs wanneer men het eene of andere zendt, b. v. vruchten, dan wordt hierover de pajoeng van den schenker gedragen.

Zoo wordt, wanneer de Keizer eenen brief aan den Resident zendt, deze op een zilveren blad gelegd, met twee gouden pajoengs er boven. Ziet men dan ook een inlander zonder pajoeng, dan kan men zich overtuigd houden dat hij tot de geringe klasse behoort.

het bovengedeelte van het ligchaam bloot hebben en alleen een geel sarijnen lint met rood afgezet, om den hals hebben hangen, terwijl hare saroengs, die met prachtige buikgordels om haar middel gehecht zijn, zoo hoog opgetrokken worden, dat zij in niets de kieschheid aanstoot geven. Onder het spelen van "Wilhelmus van Nassauwen" door de muzikanten, komt nu de staatsiekoets van den Soesoehoenan te voorschijn, geheel verguld, getrokken door acht paarden, die nergens anders toe gebezigd worden, dan om hoogstens drie of viermalen 'sjaars dezen wagen stapvoets voort te trekken. Deze paarden zijn met fluwelen kleeden bedekt en versierd met pluimen, even als zulks in Europa gebruikelijk is, en worden ook ieder door een' pikeur geleid, terwijl twee wapenkoningen (pedellen) voorop loopen met groote stokken, versierd met zilveren knoppen.

Achter den wagen van den Keizer, waarin ook de Resident gezeten is, komt de staatsiekoets van den vermoedelijken troonsopvolger, toen de Pangéran Ngabèhi, met den Assistent-Resident, getrokken door zes paarden, terwijl de trein gesloten wordt door de rijtuigen der verschillende Pangérans en hun gevolg te paard.

Men kan zich moeilijk een denkbeeld maken, welk een prachtig schouwspel deze optocht oplevert, terwijl duizenden en duizenden te voet volgen. Het is bij niets dergelijks in den tegenwoordigen tijd in Europa te vergelijken; welligt nog het beste met de maskeraden der studenten; doch terwijl bij ons veel van het indrukwekkende weggenomen wordt door het geraas en gejoel van het volk, zoo is men hier juist verwonderd over de deftige stilte, die overal heerscht. "*La foule qui s'écoule et se renouvelle sans cesse, est éminemment pittoresque par l'éclat et la variété des couleurs dans les costumes; sa démarche lente, son indolence sont pleine de grace et de noblesse: on y rencontre rarement l'expression de la grossièreté, jamais celle de la brutalité; les contenance rudes n'y sont que fières. La multitude oisive jouit de son repos, comme d'un bien qui lui est particulier, elle n'a pas de plaisirs vifs et bruyants, mais aucune émotion, aucun souci ne précipite ses mouvements; elle marche aussi lente aux spectacles qu'elle aime, qu'au travail auquel sa subsistance l'oblige. C'est peut-être le secret du plai-*

sir qu'on éprouve à la contempler; sa quiétude, son calme même sont communicatifs ¹."

Terwijl de wagen van den Keizer het terras der Residents-woning oprijdt en de trappen nadert, houden de andere rijtuigen stil buiten het hek en stijgen de Pangérans er uit en gaan met hun gevolg, na eerst den *sěmbah* ² gemaakt te hebben, op den grond zitten, totdat ook de Keizer uit den wagen gestapt is.

Deze gaat vervolgens, gearmd met den Resident, over een lang rood kleed, dat van den wagen naar den troon geleidt, die in de achter-binnengallerij is opgeslagen. Dit kleed mag door niemand anders betreden worden, dan door den Soesoehoenan en den Resident. Men moet dan ook de vlugheid en handigheid bewonderen der bedienden van den Resident, die, om voor te komen, dat geen ongewijde(?) voeten op dit kleed drukken, het oprollen naar mate de Keizer voortgaat.

De troon is bekleed met blaauw satijn en de hemel behangen met gele satijnen draperiën met gouden franjes, terwijl twee ongelukkige, geschilderde houten stoelen ³ de hooge personaadjes wachten. Dit alles ziet er zeer versleten en verschoten uit, en vooral de stoelen en de twee tafeltjes, die op den troon staan, hebben nog maar weinig overblijfselen meer van hunnen vroegeren luister.

Zoodra de Keizer op den troon gestegen is, blijft hij staan aan de regterhand van den Resident. Beneden aan zijne linkerzijde nemen de troonsopvolger ende de twee ooms van den Keizer, *Adi-něgārā* en *Mangkoe-boemi*, plaats op de voorste rij stoelen, terwijl achter hen een gedeelte van 's Keizers volgelingen op den grond gaat zitten, lanssen, geweren, degens, stokken, enz. in de handen houdende. Daarop komt de Assistent-Resident, gevolgd door de onderscheidenen genoodigden, om den Keizer en den Resident zijn compliment te maken en nemen dan plaats ter regterzijde van den troon. De gamelan van den Keizer, die,

¹ *L'Inde Anglaise en 1843, par de Warren.*

² Een groet, die daarin bestaat, dat de handen tegen elkander gevouwen naar het voorhoofd gebracht worden.

³ Twee staan gereed, doch de Keizer brengt zijn eigen zetel mede.

Daar er over het algemeen weinig afwisseling ¹ in is, worden deze langzame en gelijkvormige bewegingen voor een' Europeaan spoedig vervelend, doch de Javanen worden ze nimmer moede en kunnen den ganschen nacht met voorbeeldeloos geduld naar deze danseressen blijven kijken.

Deze Sërimpi's behooren tot de eerste families en rekenen het zich eene groote eer bestemd te worden tot danseressen en mitsdien tot bijzitten ² van den Keizer.

Zij zien er over het algemeen zeer goed uit, doch het is moeilijk om daarover op een feest te oordeelen, daar haar geheele gezigt met een geel poeder (ḡḡḡḡḡḡḡḡḡ ḡḡḡḡḡḡ) besmeerd is, en haar hoofdhaar, met zwarte verw aangelengd, lager schijnt te komen dan werkelijk het geval is. Toen ik ze later in den kraton toevallig te zien kreeg, ontdaan van al dien tooi, vond ik ze veel schooner. Er wordt zulk eene zorg aan hare kleeding besteed, dat zij reeds den vorigen avond gekapt worden en den ganschen nacht slapeloos moeten doorbrengen, opdat het hoofdhaar niet weder in de war mogt geraken.

Men moet de Sërimpi's en Bědājā's geenszins gelijk stellen met de gewone *rónggengs* of dansmeiden, die tot de geringste volksklasse behooren. "Cependant les danseuses dans l'Inde ne sont nullement à classer sur la même ligne que les filles publiques d'Europe; il n'est pas entendu que la prostitution soit leur gagnepain; elles viennent quand on les appelle pour danser et chanter et si elles font preuves d'autres talents, c'est par faveur. Elles sont vêtues avec la plus stricte convenance ³."

Het dansen op Java bestaat niet, zoo als bij ons, in vlugge en schie-

¹ Ik spreek hier alleen van het dansen der Sërimpi's (die alleen de Keizer bezit) en niet van de Bědājā's, zijnde dochters (echte of onechte) of ook wel bijwonen van Prinsen of regenten, die hare dansen zeer variëren. Zoo zijn de dochters van den Pangéran Ngabèhi te Sâlā, en de Bědājā's van den Sultan van Tjérėbon beroemd om hare dansen, onder welke zij met krissen schermen, pistolen afschieten en dergelijke vertooningen meer maken.

² "They are the choicest beauties of the country, and selected for the royal bed." Raffles, l. c.

³ De Warren, *l'Inde Anglaise*.

lijke bewegingen met handen en voeten, maar in sierlijke standen van het ligchaam en zeer langzame bewegingen met handen en armen, terwijl hare voeten nimmer van den grond komen. De afbeelding, die bij Raffles gevonden wordt, is dan ook geheel onjuist en nimmer zal eene dansmeid een dergelijke houding aannemen.

Zoodra zij op de voor haar bestemde plaats gekomen zijn, gaan zij zitten (*sona silā*) en maken driemaal den *sēmbah*, hetgeen zij bij het einde herhalen.

Nadat de inlandsche dans, die twee volle uren duurt, afgelopen is, gaat de Keizer, onder het spelen van een militairen marsch, gearmd met den Resident naar de voorgallerij, gevolgd door al de aanwezigen. — Nadat men die aldus in processie twee malen rondgewandeld heeft, geeft de muziek het teeken tot dansen, waaraan de Europesche jeugd aanstonds gehoor geeft, terwijl de Keizer zich met de voorname hofgrooten en notabelen in eene afzonderlijke kamer met het spel gaat bezig houden.

Tegen middernacht wordt er van Gouvernementswege een souper gegeven, waarop onveranderd ieder jaar dezelfde officiële toasten gedronken worden, die door den Resident of den Keizer ingesteld worden. Na den afloop hiervan beginnen de gasten langzamerhand af te trekken, en nadat de Resident den Keizer naar zijn paleis terug gebragt heeft, zijn de festiviteiten van den dag besloten.

Bij buitengewone gelegenheden, of wanneer de Keizer in staatsie uitgaat, voert hij met zich mede eenige, meest gouden, voorwerpen, *oepā-tjārū* (*ay maw-maw*) genaamd, ook bekend onder den naam van *poesaka*. In het algemeen verstaat men onder dit laatste woord al wat men door erfenis na den dood van iemand verkrijgt, doch de Javanen hechten er eenen meer bepaalden zin aan.

Bij den hoogen eerbied, dien zij voor hunne ouders hebben, is het geenzins te verwonderen dat zij na hunnen dood bijzonder prijs stellen op datgene, waarvan deze het meeste werk maakten, of waarmede zij het meest ingenomen waren. Met uitsluiting van het overige gedeelte der goederen, welke zij na iemands dood ontvingen, hebben zij *poesaka* bij

uitnemendheid zulke genoemd, waaraan de overledene het meest gehecht was, en het zich als eene verpligting gerekend, die steeds in hooge waarde te houden. Daartoe hebben natuurlijk meestal die goederen behoord, waarvan de overledene veel gebruik maakte, als zijn sirihdoos, zijne kris en dergelijken. Dezen eerbied voor dusdanige voorwerpen hebben zij langzamerhand ook op bezielden lichamen overgedragen, bij voorbeeld op het lievelingspaard van den overledene. Zoo volgden bij den onlangs voorgevallen dood van den Rijksbestuurder Sâsrâ-diningrat, eenige kippen en eenden de lijkstaatsie, omdat deze gewoon was op zijnen ouden dag die dieren eigenhandig te voëren; zij worden daarom door de erfgenamen in hooge achting gehouden en tot aan hunnen dood toe verzorgd. Nimmer zal een Javaan een *poesaka* verkoopen of weg-schenken, tenzij in den hoogsten nood. Om aan te duiden, welk eenen prijs zij stellen op geschenken hun door hooge Europeanen of goede vrienden gedaan, hebben zij deze giften dadelijk als *poesaka* beschouwd, dat wil zeggen, er denzelfden heiligen eerbied aan toegekend als aan andere voorwerpen, die zij bij erfenis ontvangen hadden.

Toen Prins Hendrik te Sâlâ was, heeft hij aan den Pangéran Mangkoe-něgârâ een arabiesch rijpaard ten geschenke gegeven. Deze was hiermede zoodanig vereerd, dat dit paard een *poesaka* werd (ساكاهه sampoen dados *poesâkâ*, zoo als hij mij later zeide). Onder het uitspreken van eenige gebeden en nadat de schimmel drie maal de aloen-aloen over geleid was en eenige saluutschoten gedaan waren, werd dit paard plegtig als een *poesaka* geïnstalleerd, om mij zoo eens uit te drukken. Na dien tijd wordt het niet meer bereden, en moet ook na den dood van Mangkoe-něgârâ steeds met dezelfde zorg verpleegd worden.

Op gelijke wijze is de Keizer in het bezit van eenige *poesaka's*, aan welke de Javanen den hoogsten eerbied bewijzen, en die onafscheidelijk van de keizerlijke waardigheid zijn, en als de kenteekenen, *insigniën*, daarvan kunnen beschouwd worden. Daar zij meest van goud zijn, zoo veronderstel ik, dat, daar in de vroegere tijden niemand anders dan het hoofd van het bestuur bij magte was die te erlangen, zij na verloop van tijd, als een attribuut van zijnen rang beschouwd zijn geworden.

9. *ḥatjoe*, gouden koker voor lange Javaansche cigaren.
10. *koetok*, houten tabaksdoos met goud versierd.
11. *pantaran*, amfioenpijp; de Keizer schuift echter in het geheel niet.
12. *tèkèn*, wandelstok.
13. *kětjōwan*, kwispedoor, waarin de Keizer sirih spuwt; wordt steeds door eene vrouwelijke gunsteling gedragen.
14. *tjēpoeri*, zilveren doos met gouden versierselen, waarin twee bolronde sirihdoozen, *tjēpoek*, genaamd, een handdoek en een mesje om de sirih mede te snijden (*katjip*).
15. *bōkōr pēngoendjoekkan*, een zilveren kom met goud opgelegd, waarin onder een groen fluweelen deksel de gouden waterkan *gēndi pētoelā*, geplaatst is, waaruit, wanneer de Keizer zijne handen wenscht te wasschen, het water geschonken wordt in de
16. *bōkōr widjikkān*, een gouden kommetje.
17. *gandek*, lompe zilveren kist met goud opgelegd en twee voet hoog, waarin kleederen gedragen worden, wanneer de Keizer zich hier of daar na toe begeeft en na het baden van kleederen wenscht te veranderen.
18. Twee *kēboet djawākā*, of waaijers van paauwveeren, als de warmte of muskieten hinderlijk zijn.
19. *gēndāgā*, bamboezen koffertje, met schelpen opgelegd, waarin zich bevindt een fijn kammetje (*tjarit*) en een handdoek.
20. *tjarak*, in den vorm van een' hoorn, dienende om door de smalle opening aan het uiteinde water te doen loopen, om van tijd tot tijd den mond van 's Keizers paard te bekoelen.

Eindelijk behooren nog tot deze soort eenige wapens, als:

21. *gēndēwā*, een boog.
22. *éndong*, pijlkoker, terwijl de pijlen *djēmparing*, genoemd worden.
23. *tameng*, een gouden schild met juweelen versierd.

24. ꦥꦺꦢꦁ *pědang*, zwaard van goud.

25. ꦮꦺꦢꦺꦱ *wads*, eene lans, waarvan de ijzeren spits ꦒꦺꦴꦏꦺꦴꦤ *lontop*, en het bekleedsel hiervan ꦱꦶꦫꦲꦶꦥꦺꦤ *sirahipoen lontop* genoemd wordt.

Eindelijk geloof ik dat nog onder de *poesaka* gerangschikt kan worden:

26. De keizerlijke zetel (ꦢꦩꦥꦂ *dampar*) van rood fluweel met goud passament en op vier ivoren pooten rustende, ofschoon deze eerst eenige jaren geleden vervaardigd is.

PĚKSI GROEDÁ.

$\frac{2}{3}$ nat grootte

Zie bl. 358 N° 2

Koninkl^e luth v C.W.M.

SAWOENG GALING.

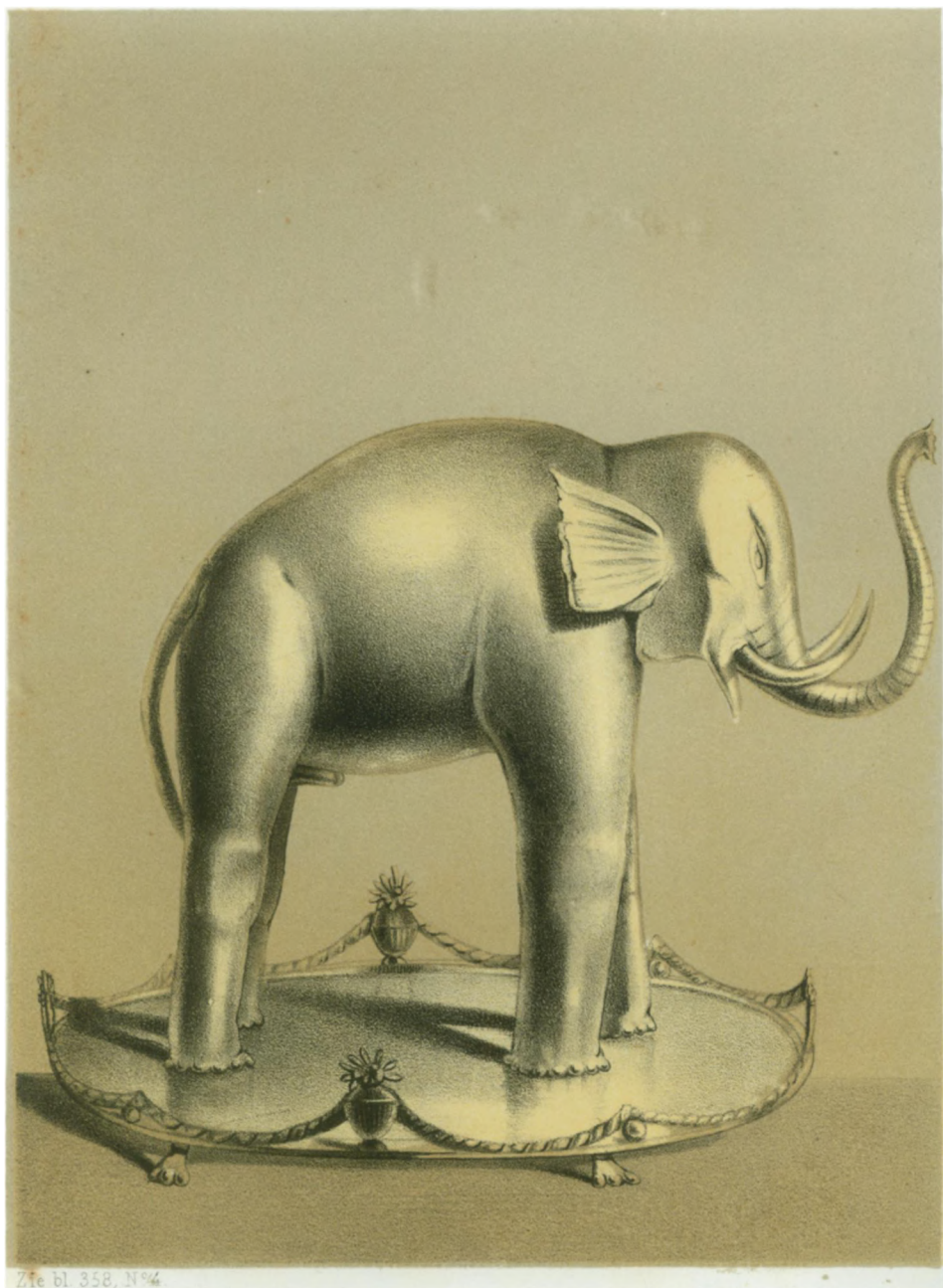
$\frac{1}{2}$ nat. grootte.

Z. e. bl. 358, 173.

ARDĀ WALIKĀ.

nat. grootte.

Zie bl 358, N°4

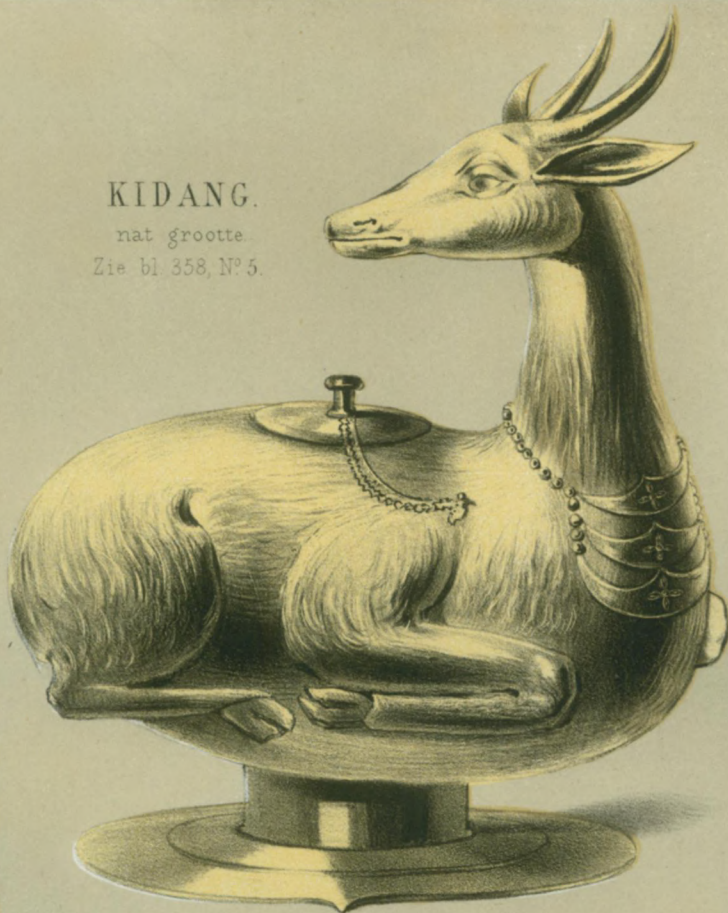
GADJAH.

Is nat grootte.

KIDANG.

nat grootte.

Zie bl. 358, N° 5.

Zie bl. 358, N° 6.

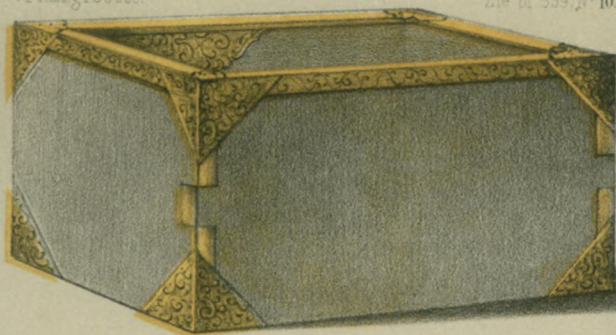
BANJAK.

nat grootte.

KOETOEK.

$\frac{1}{2}$ nat.grootte.

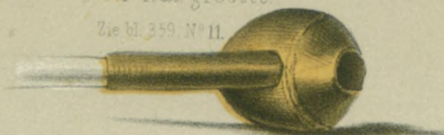
Zie bl 359, N° 10.

KOP VAN DE PANTARAN.

$\frac{1}{4}$ nat. grootte.

Zie bl 359, N° 11.

KNOP VAN DEN TEKEN.

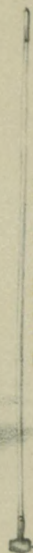
$\frac{1}{2}$ nat. grootte.

Zie bl 359, N° 12.

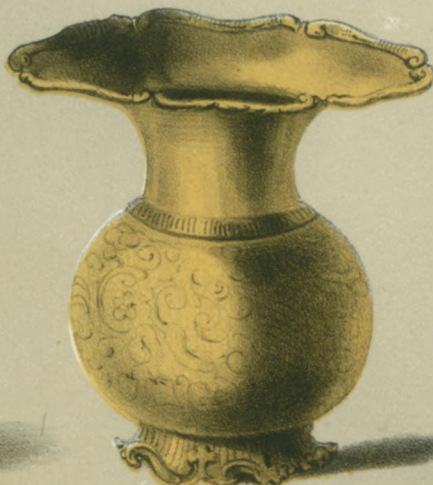
PANTARAN.

$\frac{1}{25}$ nat. grootte

Zie bl 359, N° 11.

KATJOF

KETJÓWAN

TJĖPOERI.

$\frac{1}{8}$ nat. grootte.

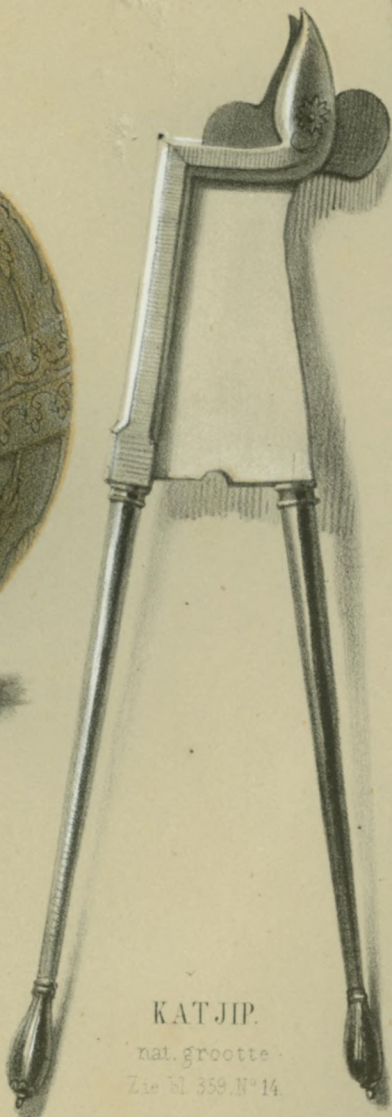
Zie bl. 359, N° 14.

TJĖPOEK.

nat. grootte

Zie bl. 359, N° 14.

KATJIP.

nat. grootte.

Zie bl. 359, N° 14.

BÒKÒR PÈNGOENDJOEKKAN.

$\frac{3}{8}$ nat. grootte.

Zie bl 359, N° 15.

GÈNDI PÈRTOELÀ.

nat grootte

Zie bl 359, N° 15^b

BÒKÒR WIDJIKKAN.

Zie bl 359, N° 16.

TJARAK.

$\frac{3}{4}$ nat. grootte.
Zie bl. 359, N° 20.

GENDÉWA.

$\frac{3}{4}$ nat. grootte.
Zie bl. 359, N° 21.

GANDEK.

$\frac{3}{4}$ nat. grootte.

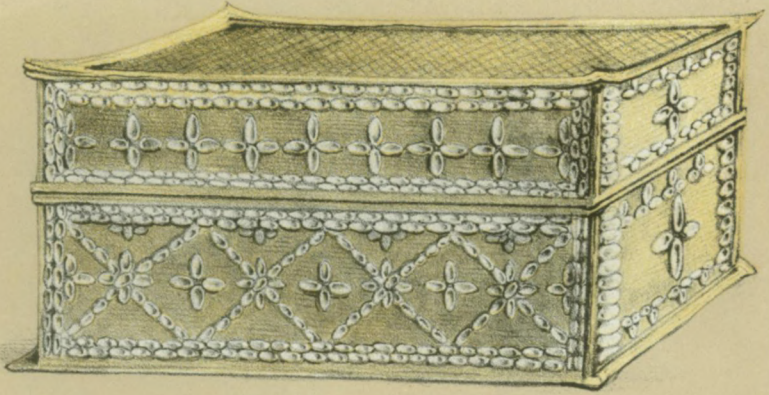
ENDONG.

$\frac{3}{4}$ nat. grootte.

GĒNDĀGĀ.

$\frac{3}{4}$ nat. grootte.

Zie bl. 359, N° 19

PĒDANG.

$\frac{3}{4}$ nat. grootte.

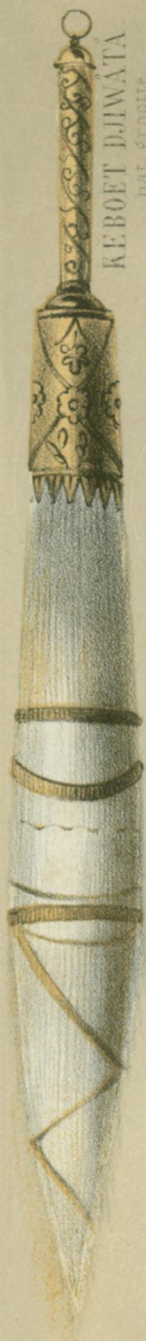
Zie bl. 360, N° 24.

KĒBOET DJAWAKĀ.

$\frac{3}{4}$ nat. grootte.

Zie bl. 359, N° 18

KEBOET DIWATA.

nat. grootte
Zie bl. 338, N° 8

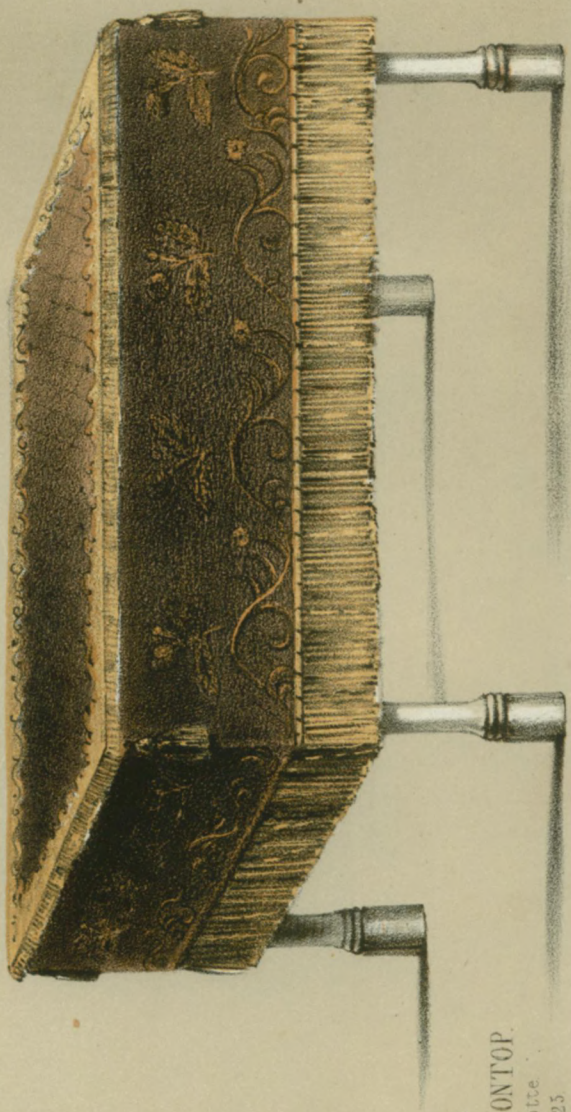
WAÔS.

2/3 nat. grootte
Zie bl. 360, N° 23

SURAHIPOEN LONTOP.

2/3 nat. grootte
Zie bl. 360, N° 23

DAMPAR.